

СЕКЦІЯ 9. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРО АНТИКОРУПЦІЙНУ СКЛАДОВУ ОСВІТНИХ ПРОГРАМ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Білоус В.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Однією з головних проблем України, що постійно перебуває в центрі уваги як української, так і міжнародної спільноти, є корупція, темпи та ефективність боротьби з якою не відповідають вимогам громадянського суспільства. Адже в рейтингу Transparency International за Індексом сприйняття корупції позиція нашої країни останніми роками кардинально не покращилася. Піднявшись з 2013 р. по 2016 р. угору лише на 14 сходинок, Україна поділяє 130-е місце з такими країнами, як Камерун, Іран, Непал, Нікарагуа та Парагвай.

За висновком С. С. Шрамко, корупція в нашій країні набула такого розповсюдження, що стала вже не девіантною поведінкою, а частиною соціальної норми [1, с. 48]. За оцінкою В. Ю. Шепітька та В. А. Журавля, корупція з локальної проблеми перетворилася в глобальне явище, яке деформує суспільство, економіку, правову систему нашої держави, негативно впливає на її міжнародний імідж, загрожує національній безпеці [2, с. 3]. Тому, на нашу думку, є цілковито виправданим: 1) віднесення до числа основних реальних і потенційних загроз національній безпеці України і стабільності в суспільстві у сфері державної безпеки: поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності [3]; 2) виокремлення з числа найбільших актуальних загроз національній безпеці України: корупції та неефективної системи державного управління (поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління; слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби; здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності) [4]; 3) визначення одним з головних пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави розв'язання проблеми корупції [5]; започаткування антикорупційної реформи, основною метою якої є суттєве зменшення корупції в Україні, зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність,

а також підвищення позицій України у міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції [6].

Відсутність невідворотності покарання за корупційні злочини залишає нашу країну у когорті «тотально корумпованих» країн, у яких остання є не винятком, а правилом [7]. У зв'язку з цим, міжнародне співтовариство не безпідставно стурбоване тим, що корупція становить навіть більшу загрозу для нашої країни, ніж збройна агресія Російської Федерації [8]. І якщо оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності відповідно до Конституції України покладаються на Збройні Сили України, то безкомпромісна боротьба з корупцією має стати справою не тільки для спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (органів прокуратури, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції), але й для усіх інших правоохоронних і судових органів, і всього Українського народу.

В. І. Борисов з цього приводу справедливо відзначає, що система запобіжних заходів, спрямованих на зниження рівня корупції, вимагає в тому числі активної діяльності щодо формування антикорупційної свідомості населення із залученням усіх важелів громадянського суспільства. Зокрема, окремим напрямом такої політики має стати створення атмосфери несприйняття корупції та сприяння усвідомленню кожним громадянином, що його особиста участь в антикорупційному русі є вагомим внеском у наведенні ладу в нашій державі [9, с. 14]. І це приносить свої плоди, позаяк своїм зростанням у рейтингу за Індексом сприйняття корупції наша держава завдячує саме збільшенню суспільного осуду корупціонерів, створенню антикорупційних органів та виникненню руху викривачів корупції [10].

На наше переконання, суспільству марно очікувати масового прояву високої правосвідомості та рішучої відмови від корупційних принад з боку тих осіб, які вже тривалий час обіймають «хлібні» посади, і для яких в силу стійкої професійної деформації корупція стала: невід'ємною складовою повсякденного буття, основним способом задоволення особистих гіпертрофованих матеріальних потреб, природнім середовищем, омріяним стилем і сенсом життя. Тому широкомасштабне виховання нульового рівня толерантності до будь-яких корупційних проявів необхідно розпочинати ще на ранніх стадіях формування особистості, задовго до початку її трудової діяльності, практично зі шкільної лави, цілеспрямовано і невпинно загартовуючи антикорупційну компетентність (динамічну комбінацію знань, вмін і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей) протягом усього подальшого життя. У зв'язку з цим заслуговують на підтримку такі ініціативи, як започаткування викладання навчального факультативного курсу для школярів «Скажи корупції – Ні!» [11], курсу «Моя громадянська свідомість. Запобігання корупції» для учнів 9-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів [12], а також першого в Україні масового безкоштовного онлайн-курсу «Корупція, суспільство та державна політика» [13].

З метою ж якомога швидшого задоволення попиту новостворених і реформованих інститутів публічного та приватного права у високоосвічених і добросесних кадрах є необхідним започаткування викладання для всіх без виключення здобувачів вищої освіти у вищих навчальних закладах усіх форм власності міждисциплінарного навчального курсу «Основи запобігання корупції», вивчення якого забезпечило б набуття сукупності знань, умінь, навичок та інших компетентностей, зокрема, з таких питань, як: 1) поняття корупції, її види та прояви; причини виникнення та умови поширення; вплив корупції на розвиток особистості, суспільства і держави; 2) міжнародний досвід запобігання та боротьби з корупцією; система антикорупційного законодавства України; 3) класифікація корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень; види відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; система і повноваження спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції; 4) суб'єкти відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; загальні вимоги до поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняних до них осіб, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових чи представницьких повноважень; підстави та порядок притягнення до відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства; 5) поняття і види конфлікту інтересів; система заходів щодо недопущення виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів; система заходів зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів; система заходів щодо запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними; 6) основні засади фінансового контролю; електронне декларування осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; моніторинг способу життя суб'єктів декларування; 7) участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції; основи антикорупційного аналізу відкритих даних і антикорупційних розслідувань; інститут викривачів (осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції), система заходів їх захисту від протиправних посягань; 8) усунення наслідків корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

А освітня (освітньо-професійна) програма підготовки здобувачів вищої юридичної освіти, крім вище запропонованого, повинна передбачати вивчення у відповідній логічній послідовності та взаємозв'язку окремих навчальних дисциплін, присвячених поглибленому пізнанню як особливостей кримінально-правової кваліфікації, так і особливостей розслідування корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень.

Література:

1. Шрамко С. С. Роль громадської свідомості у запобіганні корупції [Текст] / С. С. Шрамко // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014. – Вип. 28, Т. 3. – С. 48–51.
2. Шепітько В. Ю. Розслідування злочинів корупційної спрямованості : наук.-практ. посіб. [Текст] / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель ; Нац. акад. прав.

- наук України, НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. – Х. : Харків юрид., 2013. – 220 с.
3. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV [Текст] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
 4. Про Стратегію національної безпеки України : [рішення РНБО України від 6 травня 2015 року, затверджене Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 5. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14.10.2014 р. N 1699-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
 6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. N 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
 7. Україна у глобальних рейтингах: тотальна корупція, «крихка» держава і високі показники свободи та освіченості суспільства [Електронний ресурс] / Український кризовий медіа центр. – 2015, 22 грудня. – Режим доступу : <http://uacrisis.org/ua>.
 8. Корупція шкодить Україні більше, ніж агресія РФ – Грібаускайте [Електронний ресурс] // ЛІГА.Новости. – 2016, 12 грудня. – Режим доступу : <http://news.liga.net>.
 9. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю [Текст] / В. І. Борисов // Правові та інституційні механізми протидії корупційним правопорушенням : матер. наук.-практ. семінару, 20 квіт. 2012 р. // НАПрН України, НДІ вивч. проб. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса / за ред. В. І. Борисова. – К. : Ред. журн. «Право України»; Х. : Право, 2013. – С. 14–18.
 10. Україна піднялася лише на один пункт у рейтингу сприйняття корупції [Електронний ресурс] // Українська Правда. – 2016, 27 січня. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>.
 11. Протидія корупції у сфері освіти [Електронний ресурс] / ВСК БКОЗ. – 2013, 9 грудня. – Режим доступу : <http://vsk.kiev.ua>.
 12. Навчальна програма курсу за вибором учнів «Моя громадська свідомість. Запобігання корупції» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua>.
 13. Корупція, суспільство та державна політика : on-line курс [Електронний ресурс] / Prometheus. – Режим доступу : <https://courses.prometheus.org.ua>.

УДК 342«20»(063)

ББК 67.0я43

П 68

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету:

Коломоєць Т.О. – доктор юридичних наук, професор

Члени організаційного комітету:

Болокан І.В. – кандидат юридичних наук, доцент

Верлос Н.В. – кандидат юридичних наук, доцент

Віхляєв М.Ю. – доктор юридичних наук, доцент

Колпаков В.К. – доктор юридичних наук, професор

Лютіков П.С. – доктор юридичних наук, доцент

Макаренков О.Л. – кандидат юридичних наук, доцент

Сквірський І.О. – доктор юридичних наук, доцент

Шарая А.А. – кандидат юридичних наук, доцент

П 68 **Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27-28 січня 2017 року / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – 196 с.**

ISBN 978-966-916-222-9

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.», яка відбулася на базі юридичного факультету Запорізького національного університету 27-28 січня 2017 року.

УДК 342«20»(063)

ББК 67.0я43